

Het beoordelen van de Shetland-wol

Waar moet de wol aan voldoen?

Allereerst moet de vezeldiameter voldoende zijn. Maar de wolkwaliteit hangt niet alleen af van het gemiddelde aantal micrometers. Een goede beoordeling en de waarde hangen af van een samenstel van kenmerken, dat uitmaakt welke kwaliteit of soort en uiteindelijk toepassing aan de wol toegekend wordt.

In Groot-Brittannië is de Bradford Count-methode algemeen in gebruik (count = uitspingraad). Zij is gebaseerd op het aantal strengen van een lengte van iets meer dan 500 meter, dat uit 450 gram uitgekamde wol gesponnen kan worden. Het zogenaamde kamgaren, waar de korte vezels uitgekamd zijn voor het spinnen. Om precies te zijn 560 yard = 512 meter uit 1 lb. = 453 gram.

Bij deze methode beoordelen en sorteren ervaren wolkenners de vacht aan de hand van een vaststaand ideaalbeeld, door de jaren heen aan hen doorgegeven door hun leermeesters. De Bradford Count-methode is algemeen aanvaard en geniet het vertrouwen van zowel wolhandelaren, als fabrikanten.

De samenhangende kenmerken zijn:

- crimp -aantal kronkelingen, golvingen per centimeter, ideaal is 3 tot 5
- handle ofwel greep (zachtheid en buigzaamheid voor de beste spinresultaten)
- stapel (een goede samenhang van de structuur)
- lengte (moet zo gelijk mogelijk zijn)

De nadruk ligt allereerst op de crimp, de kronkeling van de wol. Wij onderscheiden: hooggebogen, gegolfd, zwak gebogen en recht (slicht). Er bestaat nauw verband tussen de crimp en de vezeldiameter.

De vuistregel luidt dan ook: Hoe hoger het aantal crimps per centimeter, hoe fijner de wol en hoe korter de vezel. Een vezel die er over het algemeen uitziet als een klein kegeltje.

Voor een juiste beoordeling dient weliswaar de hele vacht onderzocht te worden, maar de flank is bepalend.

Als de wol ergens minder fijn en langer van vezel kan zijn, dan is het hier, de achterhand uitgezonderd.

Fijne wol op de flank weerspiegelt vrijwel zeker de kwaliteit van de wol elders op het lichaam.

Voor Shetland-wol zijn de uitkomsten van Bradford Count, gemiddelde diameter (1 micrometer = 1/1000 m.m.=()) en crimp doorgaans:

58 strengen - 25(- 3 crimps per cm; 60 s - 23(- 4 per cm; 62 s - 22(- 4,5 per cm; 64 s - 21(- 5 per cm.

Ter vergelijking: De -let wel allerfijnste- Merino-wol heeft een Bradford Count van 90's, en een diameter van 17(, de wol van het Leicester schaap 36's, 40(.

Handle

Shetland-wol moet zacht en veerkrachtig aanvoelen en de gradaties in zachtheid bij diverse Bradford Count, diameter en crimp-uitkomsten kunnen erg subtiel zijn.

De wol dient soepel mee te geven onder de greep van de vlakke hand en weer vlot terug te

springen als hij langzaam wordt losgelaten. De praktijk is ook hier de beste leermeester.

Het beoordelen op de tast moet aangevuld worden met structureel onderzoek. Want afwijkingen in lengte en bijgevolg diameter ten opzichte van het gemiddelde bij Shetlands zijn uiteindelijk bepalend voor de handle.

Afwijkingen van 5 tot 10 centimeter naar boven of naar beneden kunnen de kwaliteit van de vacht verminderen. Langere draden kunnen extra sterkte aan het garen verlenen zonder de zachtheid te beïnvloeden. Erg ruige en ongelijke wol heeft daarentegen een grotere gemiddelde vezeldiameter, een lagere Bradford Count en een slechtere handle. Dunne draden duiden doorgaans op een tamelijk los vlies van mindere kwaliteit.

De stapel (de structurele opbouw) en de breukvastheid van de wol is van aanzienlijk zakelijk belang voor de fokker; deze eigenschappen bepalen de opbrengst en kwaliteit en daarom de prijs per kilo.

In de follikels (zakjes om de haarwortel) bevinden zich was- en zweetklieren. Deze klieren brengen te samen wolvet (yolk) voort, genoemd naar de gelige verkleuring die vaak onderaan witte wolvezels wordt waargenomen.

Normaal is wolvet geen probleem, maar de wol kan er stugger door aanvoelen. Zolang het wolvet vloeibaar is, heeft dit over het algemeen geen invloed op de stapel. Als de vacht na het scheren is afgekoeld kan een grotere hoeveelheid wolvet de stapel negatief beïnvloeden.

In kwaliteitsvliezen mogen de volgende afwijkingen absoluut niet voorkomen:

-Kemp (dode gevulde wol, ook wel bokkehaar of stekelhaar). Kemp is ondoorschijnend wit, betrekkelijk kort, ruw en erg bros met over het algemeen een holle open, waarschijnlijk met lucht of talg gevulde vezelstructuur.

Kemp neemt niet of nauwelijks verf op en dat werkt door naar de levensduur van het eindproduct. Schapen met kemp moeten liefst niet voor de verdere fok ingezet worden.

-Zo ook dieren met witte draden in zwarte en mooritvachten.

In tegenstelling tot kemp komen deze witte draden meestal in de tweede en latere vachten voor. De reden is onvoldoende pigmentatie in vezels die eerder wel gekleurd waren.

In de kunstnijverheid is men doorgaans niet zo veeleisend, maar niettemin dienen Shetland fokkers naar de hoogste kwaliteit te blijven streven om ook de professionele markt te kunnen interesseren.